

תוכן

- 1..... מבוא
- 1..... חלק ראשון: הזכויות החוקתיות של הנאשם להליך הוגן בשלב החקירה
- 1..... המדובב המשטרתי
- 2..... זכויות היסוד של החשוד
- 3..... **זכות השתיקה והחיסיון מפני הפללה עצמית**
הנימוק המסורתי להצדקת זכות השתיקה הוא "למנוע מאדם להיקלע לטרילמה בה הוא מטלטל בין החובה המוסרית והמשפטית לומר את האמת, לבין החולשה האנושית לשקר כדי להציל את עורו, לבין הסתבכות בביזיון בית המשפט עקב סירובו להעיד. כל אלה נמנעים על ידי זכות השתיקה." " ... יש משהו בלתי סביר ובלתי אנושי בחיוב אדם לגלות קלונו ברבים ולהזמין עונש."
- 4..... **הזכות להוועץ בעו"ד**
- 4..... חלק שני: ההודאה
- 5..... בדיקת אמתותה של הודאה על פי סע' 12 לפקודת הראיות
- 6..... חלק שלישי: הודאה שנגבתה על ידי מדובב משטרתי
- 6..... בעיות עקרוניות
- 8..... חלק רביעי: אמצעים נוספים להבטחת אמיתות הודאה שניתנה בפני מדובב
- 9..... תיעוד
- 10..... פרטים מוכמנים
- 10..... תגמול למדובב
- 12..... ידיעת המדובב על החשדות נגד הנאשם
- 13..... צמצום הפער בין המדובב לחשוד
- 13..... אי חדירה למתחם שבין עוה"ד לחשוד ומתן עצות משפטיות
- 14..... סיכום

מבוא

השימוש הנעשה על ידי רשויות האכיפה במדובב, על מנת להוציא הודאה מנאשם מעלה בעיות עקרוניות וראייתיות, המתייחסות לאיזון הדרוש בין שמירה על זכויות היסוד של הנחקר, לבין הצורך של המשטרה להשתמש במדובב כדי לסייע לה לבצוע התפקיד שהוטל עליה, בשמירה על שלום הציבור והעמדת עבריינים לדיון.

השימוש ב"מדובב" הוא שכיח, ובהמ"ש עוסקים רבות בסוגיה זו, במטרה לבחון אם הודאות כאלה שמסרו חשודים למדובב הוצאו מהם עקב התנהלות פסולה של המדובב, באופן שפגע ברצון החופשי של הנאשם. לצורך כך ביהמ"ש מנתח ארוכות את ההודאה שמסר הנאשם בפני המדובב, ואת נסיבות מסירתה. בנוסף, על מנת להבטיח את זכויות הנאשם, קבעה הפסיקה כללי זהירות טכניים, שעל הגוף החוקר למלא אחריהם, ואשר בהעדרם עלולה ההודאה של הנאשם בפני המדובב להיפסל.¹ בעבודה זו אנסה לבדוק האם יש באמצעי הזהירות בהם נוקט ביהמ"ש כדי להבטיח זכויותיו החוקתיות של הנאשם אכן תשמרנה.

החלק הראשון של העבודה יבהיר את הזכויות החוקתיות של הנאשם להליך הוגן בשלב החקירה: זכות השתיקה והחיסיון מפני הפללה עצמית, וזכות ההיוועצות בעו"ד, שכן אלה הזכויות העיקריות העוללות להפגע, עקב השימוש במדובב.

החלק השני של העבודה יעסוק בהודאת הנאשם ובאופן בו בודק בימ"ש את קבילותה ומהימנותה החלק השלישי של העבודה ידון במדובב המשטרתי ויעמוד על הבעיות העקרוניות והראייתיות העוללות משימוש במדובב החלק הרביעי של העבודה ידון ביעילות האמצעים הננקטים להבטחת אמיתות הודאה שניתנה בפני מדובב.

חלק ראשון: הזכויות החוקתיות של הנאשם להליך הוגן בשלב החקירה

המדובב המשטרתי

מדובב משטרתי הוא אדם, המתחזה לעצור, והמוכנס לתאו של החשוד, במטרה לרכוש את אמונו (למשל באמצעות התוודות על פשעים שהמדובב עשה לכאורה), כדי לגרום לכך, שהחשוד יודה בעבירה המיוחסת לו, וע"י כך לסייע בהפללתו. "תפקידו של מדובב, הוא לנסות להוציא מהחשודים פרטים, אשר אין הם מוכנים למסור באופן ישיר וגלוי לחוקריהם. הדבר מתאפשר לעתים בסיטואציות, שבהן לא עולה על דעתם של החשודים, כי האיש עמו הם משוחחים כמעט בחופשיות, הוא למעשה סוכן שתול של המשטרה"² המדובב המשטרתי יכול להיות אזרח, שוטר או עבריין. המדובב השכיח ביותר, הוא עבריין, אשר משתף פעולה עם רשויות החוק, ולוקח על עצמו את תפקיד המדובב, תמורת גמול שניתן לו באופנים שונים.

הרציונל העומד מאחורי הפעלת המדובב הינה העובדה כי "המצאיאות מלמדת, כי במקרים רבים נוטה חשוד לפתוח את סגור לבו בפני מי שעצור עמו, ולהימנע מכך בחקירה בפני איש מרות"³ הפסיקה התייחסה למוסד המדובב כ"הכרח בל

¹ ת"פ (מחוזי י-ם) 22413-06-13 מדינת ישראל נ' מראד פקיה (פורסם בנבו, 25.01.2015)

² ניר פלסר "תחום גבולות השימוש במדובבים משטרתיים סמויים לאור חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו" מאזני משפט ג 440, 439 (תשס"ה)

³ ע"פ 7951/98 ג'ון ולנסיה נ' מדינת ישראל (פורסם בנבו, 05.04.2001)

יגונה" שכן "אם בדרך זו ניתן לתרום לחשיפתן של עבירות והעמדתם של עבריינים לדין, כי אז אין מנוס מלעשות שימוש גם באמצעי חקירה זה".⁴

מדובב אקטיבי ומדובב פאסיבי - הפסיקה הבחינה בין מדובב אקטיבי למדובב פסיבי. מדובב פסיבי הוא מדובב אשר רק עוקב אחר החשוד ומגיב לפנייתו. לעומת זאת מדובב אקטיבי הוא מדובב שנוקט צעדים ותחבולות כדי לחלץ מפי החשוד מידע מפליל. לצורך כך הוא מפעיל על החשוד מגוון לחצים ומניפולציות. תחבולות אלו עלולות להיות מסוכנות מבחינת החשוד ולהשפיע עליו יותר מתחבולות של החוקרים. הטעם לכך הוא שכאשר מתייצב החשוד מול איש מרות, החשוד יודע מי ניצב בפניו, ומהי מערכת היחסים ביניהם. לעומת זאת, כאשר מתייצב החשוד מול מדובב, הוא חושב כי הוא נמצא באינטראקציה עם "חבר" ואינו מודע לכך, שהנחתו מוטעית, לא ניתנת לו אזהרה פורמלית, ואשר על כן הוא מצוי בעמדת נחיתות מבחינת יכולתו להתגונן מפני התחבולות המופעלות כנגדו ולעמוד בהשפעתן. הפעלתו של מדובב אקטיבי, אשר מבצע תשאול סמוי של החשוד ומחלץ ממנו פרטים מפלילים, כרוכה בסכנה מובנית מוגברת לרצונו החופשי של החשוד, וממילא לזכות השתיקה העומדת לו.⁵

שיטת המשפט הקנדי מתירה לרשויות שימוש במדובב פסיבי בלבד, וקובעת כי הודאה שנגבתה ע"י מדובב אקטיבי תפסל.⁶ לעומת זאת המשפט הישראלי הכיר גם במדובב אקטיבי כתחבולה לגיטימית. כך למשל נקבע בפרשת אלזם מפי השופט לוי: "השימוש במדובבים אקטיביים, היינו, מדובבים המנסים, באופן פעיל, לחלץ מן החשוד מידע ואינם ממתנינים עד שהוא יחשוף מידע רלוונטי מיוזמתו שלו – נתפס אף הוא כאמצעי חקירה לגיטימי"⁷

הפסיקה הישראלית קבעה כי עצם השימוש במדובבים מהווה תחבולת חקירה לגיטימית, וכי אף השימוש במדובב אקטיבי מותר. מאחר והשימוש במדובב הוא תחבולה חקירתית, על בימ"ש לבדוק, בבואו לברר את מהימנות ההודאה שמסר החשוד בפני המדובב, האם מדובר בתחבולה חקירתית מותרת או אסורה.⁸

מאחר והשימוש במדובב כאמצעי חקירה עלול לפגוע בזכויות יסוד של הנאשם נבחר באילו זכויות של החשוד עשוי השימוש במדובב לפגוע.

זכויות היסוד של החשוד

"המשפט הפלילי, יותר מכל ענף משפטי אחר, קשור קשר אמיץ לחרותו האישית של הפרט", ולכן העידן החוקתי השפיע בעיקר על התחום הפלילי.⁹

הזכות המרכזית במשפט הפלילי היא זכות הנאשם ל"הליך הוגן". לזכות זו היבטים רבים, המכסים את כל שלבי ההליך הפלילי, החל מהחקירה המשטרית, דרך בירור האשמה בביהמ"ש, וכלה בשלב העונש. להלן אתייחס לאותו חלק בזכויות ההליך ההוגן העוסקות בשלב החקירה, ושלשימוש במדובב יש השלכה עליהן: זכות השתיקה והחיסיון מפני הפללה עצמית, וזכות ההיוועצות בעו"ד.

⁴ שם, שם

⁵ חגית לרנאו "הודאות שווא הרשעות שווא" עלי משפט יא 351 (תשע"ד)

⁶ פלסר הע"ש 2 לעיל

⁷ ע.פ. 1301/06 עזבון המנוח יוני אלזם נ' מדינת ישראל פ"ס' 26 לפסה"ד(פורסם בנבן 2009)

⁸ שם, שם

⁹ ע.פ. 4779/98 פדרו סילנדו נ' מ"י פ"ד נו(5) 529-540 (2002)